

Politikos kontekstas

Palaiptai didėja visuotinis sutarimas sprendžiant aplinkos klausimus, ypač susijusius su klimato kaita ir jos keliamomis grėsmėmis, o daugiausia dėmesio skiriama išteklių stygiaus, klimatinio neapibrėžtumo, socialinio gyvenimo sutrikdymo ir didelių ekonominių sąnaudų problemoms. Vis geriau suvokiama, kokį nevienodą poveikį aplinkos problemos daro moterims ir vyrams, ir kodėl dėl lyčių nelygybės moterys turi mažiau galimybių išvengti šių grėsmių; šias grėsmes dar labiau sustiprina skirtingi moterų ir vyrų vartojimo įpročiai.

Klimato kaitos švelninimas ES

- Įgyvendinamos priemonės energijos vartojimo efektyvumo, darniojo transporto bei anglies dioksido surinkimo ir saugojimo srityse, ES prisiėmė pradininkės vaidmenį įgyvendinant tarptautines konvencijas dėl klimato kaitos.

Europos Sąjungos Tarybos išvados (2012 m. birželio mėn.)

- Pabrėžiama, kad būtina skubiai didinti lyčių lygybę priimant sprendimus klimato kaitos švelninimo srityje, ypač transporto ir energetikos sektoriuose.
- Pabrėžiama, kad dėl lyčių skirtumais grindžiamo išankstinio nusistatymo ir stereotipų ir toliau klesti lyčių atžvilgiu susiskaldžiusi švietimo sistema ir darbo rinka, kuri apima ir žaliosios ekonomikos sritis, turinčias lemiamą reikšmę švelninant klimato kaitą (pvz., transporto ir energetikos sektorius).

Europos Parlamentas (2007–2012 m.)

- Ragina Tarybą ir Komisiją užtikrinti, kad klimato kaitos švelninimo veiksmai neigiamai nepaveiktų lyčių lygybės, ir kad rengiant klimato politiką būtų integruojamas lyčių aspektas.
- Siūlo pereiti prie „žaliosios ekonomikos“, ragina tirti jos poveikį moterims ir jų vaidmeniui šio perėjimo metu.

Europos Komisija

- Energetiką ir transportą laiko prioritetine sritimi (COM(2013) 216 *final*).

PVP strateginiai tikslai ir ES rodikliai

- K.1.** Aktyviai įtraukti moteris priimant visų lygių su aplinka susijusius sprendimus.
- K.2.** Lyčių problemas ir lyčių aspektus integruoti į darnaus vystymosi politiką ir programas.
- K.3.** Nacionaliniu, regioniniu ir tarptautiniu lygmenimis stiprinti arba nustatyti mechanizmus, kurie padeda įvertinti vystymo ir aplinkos politikos kryptį moterims.

Neseniai, įgyvendinant Danijos pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpiu pradėtą iniciatyvą, buvo parengti šios svarbios susirūpinimą keliančios srities vertinimo rodikliai. Aplinkos problemos labai veikia moterų padėtį, todėl šiais rodikliais daugiausia vertinama moterų daroma įtaka svarbiose srityse, kuriose priimami su klimato kaita susiję sprendimai, ypač dėl klimato kaitos švelninimo. Jais taip pat vertinamas gamtos mokslų ir technologijų srityse dirbančių moterų ir vyrų santykis, analizuojama lyčių segregacija renkantis studijų kryptis. PVP K srities antrojo ir trečiojo strateginio tikslo įgyvendinimo rodikliai dar nėra parengti. Taigi šį tikslą – raginti geriau integruoti lyčių aspektą į aplinkos politiką ir programas – vis dar reikia pasiekti.

Europos lyčių lygybės instituto parengtoje duomenų bazėje „Moterys ir vyrai ES. Faktai ir skaičiai“ pateikiama naujausių duomenų ir informacijos, kuriuos galima rasti interneto adresu: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>.

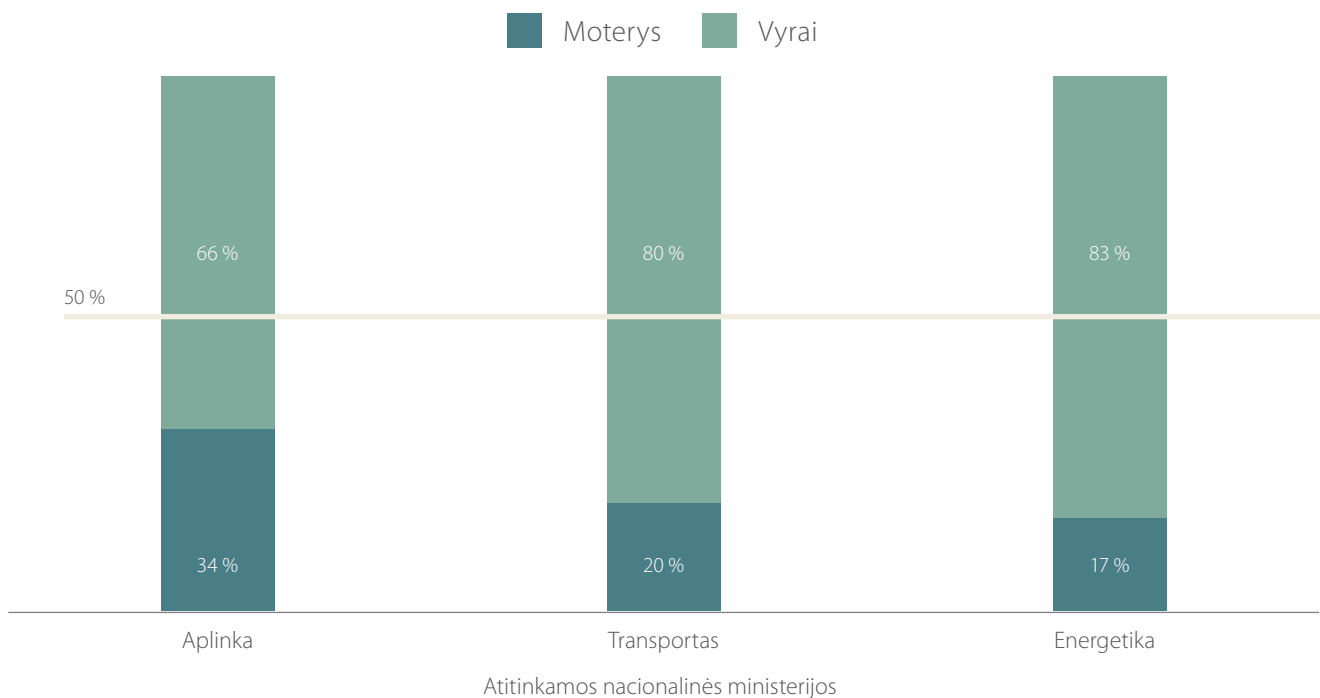
ES masto duomenimis grindžiami faktai

Moterų dalyvavimas priimant su aplinka susijusius sprendimus didėja lėtai

Įtraukti moteris į strateginių su klimatu susijusių sprendimų priėmimą būtina ne tik demokratijos požiūriu, bet ir nepaprastai svarbu norint įvertinti, kaip aplinkos politika ir programos veikia moteris ir vyrus. Šios srities sprendimus ES daugiausia priima vyrai, kurie dominuoja ir einant aukščiausio lygio pareigas nacionalinėse ministerijose, atsakingose už klimato kaitos problemas. Apskritai

AUKŠTO LYGIO PAREIGAS NACIONALINĖSE MINISTERIJOSE ĖJUSIŲ MOTERŲ PROCENTINĖ DALIS, 2011 M.

Šaltinis: EIGE. Lyčių lygybė ir klimato kaita, 2012 m.

2013 m. ES moterys sudarė 19 proc. aplinkos, energetikos ir transporto ministerijų vyresniųjų ministrų ir 35 proc. šių ministerijų aukščiausios grandies administratorių.

Aplinkos sektoriuje kopti į aukščiausius postus moterims sekasi geriau nei energetikos ir transporto sektoriuose. Geriausiai aplinkos ministerijose moterims atstovauta 2011 m. – tuo metu ministerijose jos sudarė apie trečdali (34 proc.) aukščiausio lygio pareigas ėjusių asmenų.

Moterims nepakankamai atstovaujama ir ES masto už klimato klausimus atsakingose įstaigose. 2013 m. maždaug ketvirtadalis (27 proc.) jų ėjo su sprendimų priėmimu susijusias pareigas atitinkamuose Europos Komisijos generaliniuose direktoratuose.

Moterims, regis, geriau atstovaujama už klimatą atsakinguose Europos Parlamento komitetuose (2010–2014 m.) – jos sudaro 38 proc. atitinkamų komitetų narių, o aplinkos srityje moterų yra daugiausia – Aplinkos, visuomenės sveikatos ir maisto saugos komitete jos sudaro 49 proc.

Ir nacionaliniu, ir ES lygmeniu, regis, pasireiškia „stiklo lubų“ efektas, t. y. kuo aukštesnio lygio pareigos, tuo mažiau moterų jas eina.

Su klimato kaita susijusius sprendimus tarptautiniu lygmeniu priima daugiau moterų

Didžiausią pažangą moterys pasiekė pagrindinėse už klimatą atsakingose JT institucijose, ypač Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos priklausomuosiuose organuose, kur moterų 2009–2012 m. nuolat daugėjo.

JT konvencijos šalių konferencijos delegacijose per pastaruosius penkerius metus moterys taip pat darė pažangą, nors ir mažesnę: jų santykinė dalis nuo 36 proc. (2004–2008 m.) išaugo iki 39 proc. (2008–2012 m.).

Tarp įgijusiųjų techninį išsilavinimą toliau domiuoja vyrai

Norint dirbti aplinkos, energetikos ir transporto sektoriuose, paprastai būtina įgyti išsilavinimą pagal septynias studijų kryptis, kurios priskiriamos gamtos mokslams (biologija ir antropologija bei fiziniai mokslai) arba technologijoms (inžinerija ir inžinerijos pramonė; gamyba ir perdirbimas; architektūra ir statyba; transporto paslaugos; ir aplinkosauga). Visoje ES esama geros lyčių pusiausvyros gamtos mokslų srityje, tačiau tarp įgijusiųjų techninį išsilavinimą, kaip ir anksčiau, dominuoja vyrai.

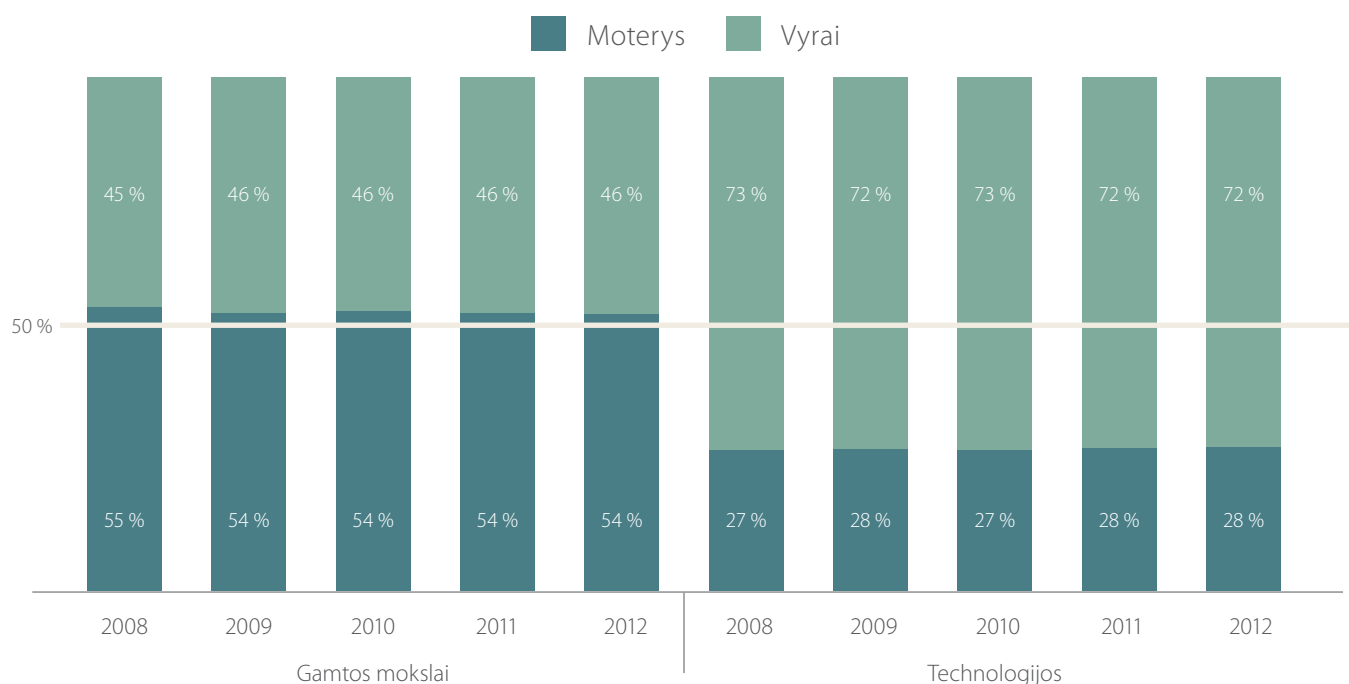
Remiantis prielaida, kad norint dirbti su aplinka susijusiose sferose reikia įgyti minėtųjų studijų kryptių kvalifikaciją, moterys turi mažai galimybių dirbti tokį darbą ir daryti pažangą šiose srityse arba tos galimybės yra ribotos. 2010 m. moterys sudarė vos penktadalį (22 proc.) darbuotojų elektros energijos, dujų, garo tiekimo ir oro kondicionavimo paslaugų teikimo sektoriuose, taip pat transporto ir sandėliavimo įmonėse.

Įgyta kvalifikacija gali būti ne vienintelė kliūtis, trukdanti moterims dalyvauti ir daryti pažangą energetikos ir transporto sektoriuose. Tarp kitų veiksnių – giliai įsišakniję lyčių stereotipai, būtinybė nuolat keliauti ir moterims nepalanki darbo aplinka.

Vis dėlto galima teigti, kad, baigus techninių kryptių studijas ir mokslus, šiose sferose įsidarbinti lengviau.

GAMTOS MOKSLŲ IR TECHNINIŲ SPECIALYBIŲ AUKŠTOJO MOKSLO ABSOLVENČIŲ PROCENTINĖ DALIS, 2008–2012 M.

Šaltinis: Eurostatas. Švietimo statistika.

Nepakankamas atstovavimas moterims tarp šių studijų kryptių absolventų trukdo įgyvendinti strategiją „Europa 2020“, kuria siekiama panaikinti įvairių darbuotojų segmentaciją darbo rinkoje. Be to, gali būti nepasiekti

tiksiai įgyvendinant Europos moterų ir vyrų lygybės strategiją (2010–2015 m.), kurioje pripažįstama, kad segregacija švietimo srityje ir darbo rinkoje yra pagrindinė moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumo priežastis.

Naudingos iniciatyvos

Valstybėse narėse taikoma **įvairių metodų, padedančių integruoti lyčių aspektus priimant su aplinka susijusius sprendimus**. Pagal Austrijos klimato programą moterys buvo skatinamos aktyviai dalyvauti priimant sprendimus dėl aplinkos politikos ir integruojant lyčių aspektą. Austrijos sostinėje Vienoje miesto planavimo darbai jau daugiau kaip du dešimtmečius įgyvendinami atsižvelgiant į lyčių aspektus, t. y. šie aspektai yra deramai integruoti į miesto planavimą. Vokietijos federacinėje aplinkos, gamtos apsaugos, statybos ir branduolinio saugumo ministerijoje (BMUB) ir jos pačios veiklos srityse, ir finansuojant projektus per asocijuotąsias įmones, taikomas pagrindinis lyčių lygiateisiškumo principas.

Apie intensyvesnį lyčių aspekto integravimą pranešė Lietuva, kur nuo 2003 m. moterų problemos sprendžiamos pagal nacionalines moterų ir vyrų lygių galimybių programas. Buvo skatinamas nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas, lygybės klausimus įtraukiant į aplinkosaugos projektus, taip pat įgyvendinant vyriausybės vadovaujamas aplinkosaugos programas ir sudarant vienodas sąlygas naudotis šių projektų rezultatais. Slovėnijoje pagal 2007–2013 m. kaimo plėtros programą buvo sistemingai skatinamos lygios galimybės ir galimybė naudotis visomis priemonėmis. Po to buvo patvirtintas naujas 2014–2020 m. kaimo plėtros planas, kuriame toliau siekiama tvarumo tikslų. Žemės ūkio ir kaimo plėtros priemonėmis buvo gerinamos gyvenimo sąlygos ir didinama lyčių lygybė. 2010 m. Čekijos aplinkos ministerijoje parengtas metodas, pagal kurį lyčių lygybės aspektas integruojamas į projektus ir planus, darančius didelį poveikį aplinkai, pavyzdžiui, statybos, miestų apželdinimo ar transporto paslaugų planus, pagal kuriuos, pvz., šalinamos su moterų sveikata glaudžiai susijusios medžiagos ir užkertamas kelias jų nuotėkiui.

PAŽANGA IR KLIŪTYS K SRITYJE. MOTERYS IR APLINKA

PAŽANGA

- Pagerėjo atstovavimas moterims einant su sprendimų priėmimu susijusias pareigas aplinkos srityje ir tarptautinėse JT BKKK priklausomųjų organų delegacijose.
- Daugiau moterų įgyja su aplinka susijusį išsilavinimą ir profesijas.
- Pabrėžiamos diskusijos apie klimato kaitos ir lyčių tarpusavio ryšį.
- Valstybėse narėse siekiama didinti moterų dalyvavimą įgyjant mokslo ir technologijų išsilavinimą.

KLIŪTYS

- Pasaulinės svarbos problemos, kaip antai klimato kaita, moteris ir vyrus veikia skirtingai.
- Moterims nepakankamai atstovaujama einant visų lygių (nacionalinio, Europos ir tarptautinio) su sprendimų priėmimu susijusias pareigas.
- Moterims nepakankamai atstovaujama įgyjant bet kokį su aplinka susijusį aukštąjį išsilavinimą ir ypač įgyjant išsilavinimą, profesiją ir einant politines pareigas energetikos ir transporto srityje.
- Integruoti lyčių aspektą į aplinkos politiką nelengva, o lyčių lygybės užtikrinimo tikslai retai įtraukiami į aplinkos strategijas.
- Nepakankamai gerai suvokiami skirtingoms lytims būdingi energijos gamybos ir vartojimo modeliai.

Kokių veiksmų būtina imtis ES?

- Geriau suprasti lyčių ir aplinkos aspektų tarpusavio santykį, kad būtų galima nustatyti, kokį poveikį aplinkos politika arba programos daro moterims ir vyrams.
- Veiksmingai integruoti lyčių aspektus sprendžiant pasaulinės svarbos uždavinius (pvz., švelninant klimato kaitą, užtikrinant ekologiškai tvarų augimą).
- Pripažinti, kad klimato pokyčiai gali labiau paveikti moteris, o ypač – įvertinti poveikį mažumų grupėms priklausančioms moterims.
- Užtikrinti, kad į politiką būtų įtrauktas lyčių lygybės aspektas: atsižvelgiant į moterų reikmes ir indėlį, būtų subalansuotas atstovavimas moterims einant su sprendimų priėmimu susijusias pareigas.

Europos lyčių lygybės institutas (EIGE)

Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) – tai ES žinių centras lyčių lygybės klausimais. EIGE remia politikų ir visų atitinkamų institucijų pastangas siekiant, kad moterų ir vyrų lygybė taptų realybe visiems europiečiams ir kitiems pasaulio gyventojams, teikdama jiems specialių žinių ir palyginamus bei patikimus duomenis apie lyčių lygybę Europoje.

Daugiau informacijos: <http://eige.europa.eu>

Europos lyčių lygybės instituto Išteklų ir dokumentacijos centras (RDC) – tai naujoviška praktinė priemonė, sukurta siekiant padėti rasti būtiniausių išteklių lyčių lygybei užtikrinti, sudaryti sąlygas keistis informacija apie lyčių lygybės politiką ir praktiką tuo besidomintiems asmenims ir institucijoms bei pasiūlyti internetinę erdvę diskusijoms ir debatams.

Daugiau informacijos: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontaktinė informacija:

Europos lyčių lygybės institutas
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LIETUVA
Tel. +370 52157444, Tel. +370 52157400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9493-282-2

doi:10.2839/126411

MH-04-15-022-LT-N